

AYT

TÜRK EDEBİYATI

Konu Anlatımı

Metin Kirazlı

Mikro Konu Anlatımı

Ünite Testleri

Soru Çözüm Videolu

Soru Sayısı: 336

Yükseköğretim
Kurumları
Sınavı'na (YKS)
Uygun

OKYANUS BASIM YAYIN TICARET A.Ş.

Eski Turgut Özal Caddesi

No:22/101 34490 Başakşehir / İstanbul

Tel: (0212) 572 20 00

Fax: (0212) 572 19 49

www.okyanusokulkitap.com

www.akilliogretim.com

Akademik Yönetmen

Mehmet Şirin Bulut

Yayın Editörü

Yasemin Güloğlu

Ders Editörü

Taner Sümer

Soru Çözüm Videoları: **Eyüp Baltacı**

Dizgi ve Grafik

Okyanus Yayıncılık Dizgi Servisi (S. Y.)

Kapak Tasarım

Türk Mutfağı

Baskı Cilt

Acar Matbaacılık Promosyon ve Yay.San.Tic.Ltd.Şti

Yayıncı Sertifika No : **27397**

Matbaa Sertifika No : **12619**

ISBN: **978-605-7832-62-7**

İstanbul

Bu eserin her hakkı saklı olup tüm hakları Okyanus Basım Yayın Ticaret Anonim Şirketine aittir. Kısım de olsa alıntı yapılamaz, metin ve soruları aynen veya değiştirilerek elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka türlü bir sistemle çoğaltılamaz, depolanamaz.

Ön Söz

Neden ICEBERG?

ICEBERG; okyanuslarda deniz akıntıları ve rüzgârlarla sürüklenerek yüzen büyük buz küttlesidir. **ICEBERG**'in suyun üzerinde bulunan %10'luk kısmını destekleyen ve görünmesini sağlayan, suyun altındaki görünmeyen %90'lık kısmıdır. Bu kitabı hazırlarken **ICEBERG**'in görünmeyen kısmının görünen kısmına olan bu katkısından biz de etkilendik.

Elinizdeki kitabı; testler ve uygulama testlerinden oluşan görünen bir soru bankasından öteye taşıyarak konu eksiklerinizi tamamlamanızı sağlayacak detaylı konu anlatım videoları ve çözmekte zorlandığınız soru tiplerinin stratejilerini öğrenebileceğiniz çözüm videolarıyla görünmeyen bir kısım oluşturduk.

Millî Eğitim Bakanlığının uygulamaya koyduğu yeni öğretim programlarına uymakla birlikte ÖSYM'nin son yıllarda sorduğu soruları inceleyerek hazırladığımız kitaplarımızla siz değerli öğrencilerimizin yükünü hafifleterek öğrenmenizi kolaylaştırmayı ve bunu kalıcı hâle getirmeyi amaçladık.

Uzman yazarımız tarafından büyük bir özveriyle hazırlanan **AYT ICEBERG Türk Edebiyatı Konu Anlatımı** kitabının sizlere yararlı olacağına ve başarı yolunda hızlı ilerlemenizi sağlayacağına gönülden inanıyoruz.

İhtiyaç duyduğunuz her an **Konu Anlatım ve Soru Çözüm Videolarıyla 7/24** yanınızdayız.

Başarılar ve verimli çalışmalar diliyoruz.

Akademik Yönetmen
Mehmet Şirin Bulut

Yazarın Sana Mesajı Var

Sevgili Öğrencimiz,

Üniversite sınavında Türk Edebiyatı'nın TM ve TS öğrencileri için bir ağırlığı vardır. Bunun için kitabımızı titiz bir çalışma ve uzun yıllar süren bir emekle hazırladık.

MEB müfredatında yer alan bütün konular titizlikle tarandı, müfredatta adı geçen bütün şair ve yazarlar hiçbir detay atlanmadan bu kitapta anlatıldı. ÖSYM özellikle son yıllarda soru tarzında önemli yenilikler yaptı. İşte biz bütün bunları hesaba katarak sizin için "en yeni model bir konu anlatımı kitabı" hazırladık.

Türk Edebiyatı dersini akılda kalıcı hâle getirmek amacıyla kitabımızda kullandığımız teknikler şunlardır:

- Hafıza ve çağırışım tekniklerini,
- Akrostiş tekniği,
- Görsellerden yararlanma tekniği

ICEBERG AYT Türk Edebiyatı Soru Bankamız da özel ders mantığına göre hazırlanmıştır. Bu iki kitabı birlikte kullanırsan daha etkin ve daha verimli ders çalışabilirsin.

AYT ICEBERG Türk Edebiyatı Konu Anlatımı kitabını,

- **51 Mikro Konuya** bölerek hazırladım.
- **Mikro Konu Anlatımları** sayesinde konuları detaylı bir şekilde sizlere sundum.
- **Ünite Testleri** ile her ünitenin sonunda ünitenin bütün mikro konularını kapsayan sorulara yer verdim.
- **Soru Çözüm Videolarıyla** testlerde çözemediğiniz soruların çözümüne ulaşmanızı sağladım.

Sınavlarında başarılı olmanı diler, hayat adını verdiğimiz bu maratonda sağlıklı ve mutlu olmanı temenni ederim.

Metin Kirazlı

İÇİNDEKİLER

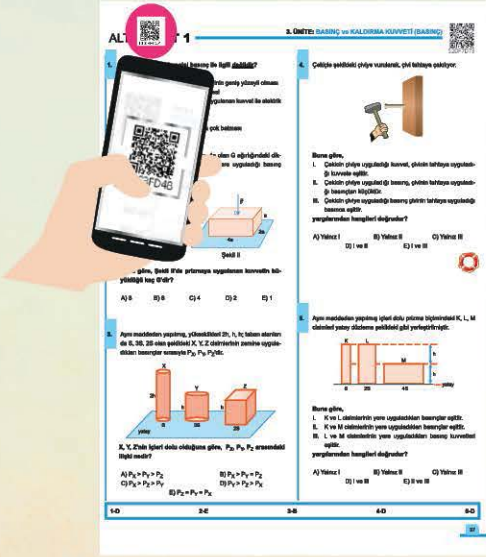
ÜNİTE 1	GÜZEL SANATLAR VE EDEBİYAT 7 - 14
	1. Mikro Konu: Güzel Sanatlar ve Edebiyat 8
ÜNİTE 2	METİN TÜRLERİ 15 - 58
	2. Mikro Konu: Sözlü Anlatım Türleri 17
	3. Mikro Konu: Gazete - Dergi Çevresinde Oluşan Metinler 20
	4. Mikro Konu: Kişinin Hayatını Yansıtan Metinler 24
	5. Mikro Konu: Göstermeye Bağlı Metinler 26
	6. Mikro Konu: Anlatmaya Bağlı Metinler 34
	7. Mikro Konu: Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler 42
ÜNİTE 3	SÖZ SANATLARI 59 - 74
	8. Mikro Konu: Söz Sanatları 60
ÜNİTE 4	İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK EDEBİYATI 75 - 84
	9. Mikro Konu: İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı 77
ÜNİTE 5	GEÇİŞ DÖNEMİ 85 - 90
	10. Mikro Konu: Geçiş Dönemi 86
ÜNİTE 6	DİVAN EDEBİYATI 91 - 134
	11. Mikro Konu: Divan Edebiyatının Genel Özellikleri, Nazım ve Nazım Şekilleri 92
	12. Mikro Konu: Divan Edebiyatında Nesir, Nesir Türleri ve Akımlar 100
	13. Mikro Konu: Divan Edebiyatı Sanatçıları 102
ÜNİTE 7	HALK EDEBİYATI 135 - 154
	14. Mikro Konu: Anonim Halk Edebiyatının Genel Özellikleri ve Nazım Şekilleri 136
	15. Mikro Konu: Âşık Edebiyatının Genel Özellikleri, Nazım Şekilleri ve Sanatçıları 139
	16. Mikro Konu: Tekke Edebiyatının Genel Özellikleri, Nazım Şekilleri ve Sanatçıları 145
ÜNİTE 8	TANZİMAT EDEBİYATI 155 - 182
	17. Mikro Konu: Tanzimat Edebiyatının Genel Özellikleri 156
	18. Mikro Konu: Tanzimat Edebiyatında Şiir 159
	19. Mikro Konu: Tanzimat Edebiyatında Roman - Hikâye 164
	20. Mikro Konu: Tanzimat Edebiyatında Tiyatro 171
	21. Mikro Konu: Tanzimat Edebiyatında Öğretici Metinler 174

ÜNİTE 9	SERVETİFÜNUN EDEBİYATI VE FECRİATİ TOPLULUĞU 183 - 206
	22. Mikro Konu: Servetifünun Edebiyatının Genel Özellikleri 184
	23. Mikro Konu: Servetifünun Edebiyatında Şiir 185
	24. Mikro Konu: Servetifünun Edebiyatında Roman - Hikâye 191
	25. Mikro Konu: Servetifünun Edebiyatında Tiyatro 194
	26. Mikro Konu: Servetifünun Edebiyatında Öğretici Metinler ve Bağımsız Sanatçılar 195
	27. Mikro Konu: Fecriati Topluluğu 199
ÜNİTE 10	MİLLÎ EDEBİYAT 207 - 228
	28. Mikro Konu: Millî Edebiyatın Genel Özellikleri 208
	29. Mikro Konu: Millî Edebiyatta Şiir 211
	30. Mikro Konu: Millî Edebiyatta Roman ve Hikâye 216
	31. Mikro Konu: Millî Edebiyatta Tiyatro 222
	32. Mikro Konu: Millî Edebiyatta Öğretici Metinler 224
ÜNİTE 11	CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI 229 - 312
	33. Mikro Konu: Cumhuriyet Dönemi Edebiyatında Öz (Saf) Şiir 230
	34. Mikro Konu: 1920 - 1960 Yılları Arasında Toplumcu Şiir, Maviciler 238
	35. Mikro Konu: Millî Edebiyat Zevk ve Anlayışını Ön Plana Çıkaranlar 246
	36. Mikro Konu: Garipçiler (Birinci Yeniciler) 250
	37. Mikro Konu: İkinci Yeniciler 252
	38. Mikro Konu: Garip Dışında Yeniliği Sürdüren Şiir 255
	39. Mikro Konu: Dinî Değerleri, Geleneğe Duyarlılığı ve Metafizik Anlayışı Öne Çıkaran Şiir, Hisarcılar 258
	40. Mikro Konu: 1960 Sonrası Toplumcu Eğilimleri Yansıtan Şiir 263
	41. Mikro Konu: 1980 Sonrası Türk Şiiri 267
	42. Mikro Konu: Cumhuriyet Dönemi Halk Şiiri 269
	43. Mikro Konu: Millî Duyarlılığı Yansıtan Roman ve Hikâyeler 272
	44. Mikro Konu: Toplumcu Gerçekçi Roman ve Hikâyeler 274
	45. Mikro Konu: Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Roman ve Hikâyeler 282
	46. Mikro Konu: Modernizmi ve Postmodernizmi Esas Alan Roman ve Hikâyeler 284
	47. Mikro Konu: Cumhuriyet Döneminde Tiyatro 294
	48. Mikro Konu: Cumhuriyet Döneminde Öğretici Metinler 299
ÜNİTE 12	EDEBÎ AKIMLAR VE DÜNYA EDEBİYATI 313 - 366
	49. Mikro Konu: Edebî Akımlar 314
	50. Mikro Konu: Dünya Edebiyatı 321
	51. Mikro Konu: Türkiye Dışındaki Çağdaş Türk Edebiyatı 331

TÜRKİYE'NİN EN ÇOK ZİYARET EDİLEN VIDEO LU ÇÖZÜM PLATFORMU!

Soru Bankalarında Takıldığınız Her Soru İçin
200.000'i Aşkın Videolu Çözümle 7/24 Yanındayız.

www.akilliogretim.com

Videolu Çözümlere Nasıl Ulaşılr?

- * Okyanus Video Çözüm uygulamasını telefonunuza veya tabletinize Google Play veya App Store üzerinden ücretsiz indirin. Uygulama ile ilgili karekodu taratın.
- * İsterseniz www.akilliogretim.com internet sitemizde bulunan arama çubuğuna karekodun altındaki sayısal kodu girerek de çözüm videolarına ulaşabilirsiniz.

Öğretmenlerimizin Ücretsiz Örnek Kitap Talepleri İçin

ÖĞRETMEN ODASI

ÜNİTE 1

GÜZEL SANATLAR VE EDEBİYAT

MİKRO KONULAR

1. Mikro Konu: Güzel Sanatlar ve Edebiyat

1. Mikro Konu:

GÜZEL SANATLAR İÇİNDE EDEBİYAT

Edebiyat

Düşünce, duygu ve hayalleri sözlü veya yazılı olarak güzel ve tesirli biçimde anlatma sanatıdır.

Edebiyat, taşıdığı özellikler yönüyle söze biçim veren, malzemesi dil olan sanat dalıdır.

Dilin İnsan ve Toplumdaki Yeri

Dil - Kültür İlişkisi

- Dil, millî kültürün ilgi alanına giren varlık dünyasını yansıtır.
- Bir dilin zenginliği ya da yoksulluğu, kültürünün zenginliği ya da yoksulluğudur.
- Dilin sınırlarını toplumun kültürü belirler.
- Her dilde bulunan atasözlerinin, deyimlerin başka dillere çevrilememesi; her dilin ayrı bir inanç yapısının, farklı bakış açılarının eseri olduğunu gösterir.
- Dil; millî hafızanın, duyguların, düşüncelerin, maddi ve manevi değerlerin ortak hazinesidir.
- Kültürün nesilden nesile geçmesi ve devam etmesi dil ile gerçekleşir.
- Bireyler arasındaki duygu, düşünce akımı dil ile gerçekleşir.
- Gelenek ve görenekler, dünya görüşü, din, sanat, tarih vs. dil sayesinde nesilden nesile aktarılır.

Dil - Edebiyat İlişkisi

- Edebiyat dile dayanır. Bir şiirde, hikâyede, romanda, tiyatrodan, bize heyecan veren hisler, hayaller ve betimlemeler var oluşlarını dile borçludur. Resimde boya, müzikte ses neyse edebiyatta da dil odur.

Sanat

Belli kalıplar içine konulamayan ve estetik olan insan duygularının dışı vurumudur. Sanat eserlerinin bazıları estetik bir haz uyandırmının yanında doğrudan fayda da sağlayabilir. Örneğin Mimar Sinan'ın yaptığı camiler, insanların ibadetlerini yerine getirmesi amacıyla yapılmıştır. Ancak bu yapıtlar tek olması ve estetik haz uyandırması bakımından sanat eseridir. Bu örnekte şu sonuca da varmalıyız: Sanat ve zanaat, bazı durumlarda birbirini tetikleyebilir.

Sanatın İşlevleri

1. **Sanatın İletişimsel İşlevi:** Edebiyat hariç diğer sanatlar kendi ulusallıklarının yanında bütün insanlara açık bir dil ortaya koyar. Çünkü sanat dilin sınırlarını aşar. Edebiyatın dili ise ulusaldır.
2. **Sanatın Aydınlatıcı - Yapıcı İşlevi**
3. **Sanatın Eğitsel İşlevi**
4. **Sanatın Estetik Haz Verme İşlevi**
5. **Sanatın Kültürel İşlevi**

İnsan ve Sanat

- Sanatın insanlıkla neredeyse yaşit olduğunu gösteren olgular vardır.
- İnsanoğlunun olduğu her yerde bugün adına sanat dediğimiz bir olgunun olduğu, sanat tarihçilerinin ortak görüşüdür.
- Güney Fransa ve İspanya'daki mağaraların üzerinde bulunan Buzul Çağı insanlarınca yapılan resimler bulunmuştur.
- Günümüzde Afrika, Avustralya ve Güney Amerika'da yaşayan ilkel kabileler bile sanat kapsamında değerlendireceğimiz birçok etkinlikte bulunmaktadır.
- Bütün bu olgular bize gösteriyor ki insanoğlu, adına ne derse desin sanattan kopuk bir hayat yaşayamamaktadır.

Zanaat

Zanaat, maddi ihtiyaçları karşılamak için eğitim ve tecrübe gerektiren işlere verilen addır.

Zanaat ile Güzel Sanatlar Arasındaki Farklar

Endüstriyel Sanatlar (Zanaat)	Güzel Sanatlar
• Fayda amaçlıdır. • Güzel olmaktan çok faydalıdır. • Zanaatçı maddi beklenti içindedir. • Zanaatçı aynı eserden birden fazla yapabilir. • Değişiklikler yapılabilir. • Zanaatçı, becerisini sonradan kazanır.	• İnsanın estetik yönüne seslenir. • Güzeldir. • Sanatçının maddi beklentisi yoktur. • Eşsizdir, tektir, aynısı yapılamaz. • Son biçimini aldıktan sonra değiştirilemez. • Sanat yeteneği sanatçıda doğuştan vardır.

Zanaatkâr

Güzel Sanatlar İçinde Edebiyat

- Güzel sanatlarda gerçeklik, bilimsel gerçeklikten farklı olarak değişkendir, görecelidir, kurmacadır, öznelir.
- İnsanda güzel duygular uyandıran, duygu, düşünce ve hayal dünyasını zenginleştiren esere sanat eseri denir.
- Sanat eserinin amacı öncelikle güzelliştir.
- Sanat eserleri insanların duygu ve düşüncelerini anlatır.
- Bilimsel eserler gibi bilgilendirici ve nesnel değildir.
- Sanat işiyle uğraşanlara sanatçı denir.
- Duygu düşünce ve hayallerin söz ve yazı ile güzel ve etkili biçimde anlatılmasına edebiyat denir.
- Şiir, hikâye roman, masal vb. edebiyatın türleri arasında yer alır.
- Edebiyatın ana malzemesi dildir.
- Duygu düşünce ve hayaller dil ile anlatılır.
- Çağlar öncesinde ortaya konan eserler dil sayesinde günümüze dek varlıklarını korumuşlardır.
- Dil ile ortaya konan eserler edebî metinlerdir.
- Bir metnin edebî metin olması için o metinde yan anlam ve mecazlar bulunmalıdır. Yan anlam ve mecaz olmazsa sadece metin olur.
- Edebî metinler cümle ve paragraflardan meydana gelir.
- Paragraflar da kendi arasında anlamsal bir bağlantı kurarak edebî metni oluşturur.

Metin - Edebî Metin Örnekleri

Metin Örneği	Edebî Metin Örneği
Çorum, güneybatıda Kırıkkale; kuzeyde Sinop, Kastamonu ve Samsun; güneyde Yozgat; doğuda Amasya; batıda Çankırı ile çevrilidir. 39-41 kuzey enlemleri 34-35 boylamları arasında yer alır.	Çorum, eşsiz doğal konumundan kaynaklı eski dönemlerden beri önemli bir yerleşim merkezi olmuştur. Her köşesinde tarihin kokusunu alırsınız. Hangi kapıyı çalsanız elleri hamurlu, gözleri hasret kokulu kadınlar karşılar sizi.

- Resim, müzik, mimari, heykel, şiir, edebiyat birer sanat dalıdır.
- Sanat eserleri geleneksel sınıflandırmayla görsel (plastik) sanat eseri, fonetik sanat eseri ve dramatik (ritmik) olmak üzere üçe ayrılır.

Görsel (Plastik Sanatlar): resim, mimari, heykel, hat

Fonetik Sanatlar: edebiyat ve müzik

Dramatik - Ritmik Sanatlar: tiyatro, dans, sinema, bale, opera

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda edebiyatın güzel sanatlar içindeki yerinin, işitsel (fonetik) sanatlar grubu olduğunu anlayabiliriz. Bu sınıflandırmanın dışında bir de çağdaş sınıflandırma yapılmıştır.

Çağdaş Sınıflandırma

Bu yöntemde söz konusu edilen sanat dalının niteliği ve tekniği göz önünde bulundurulmaktadır.

Yüzey Sanatları

Tüm iki boyutlu sanat çalışmaları, yani bir eni ve bir boyu olan kâğıt veya tuval üzerine, bir duvar ya da kumaş üzerine uygulanan sanatlardır. Resim ve türleri (yağlı boya, sulu boya, baskı sanatları vb.), duvar resmi, minyatür, karikatür, fotoğraf, süsleme vb.

Hacim Sanatları

Üç boyutlu sanat çalışmalarıdır. Söz gelimi heykel, seramik, anıtlar vb.

Mekân Sanatları

İç ya da dış mekânı kapsayan ya da düzenleyen sanat dallarıdır. Mimari ve çevre düzenlemesi gibi mekâna ilişkin tüm tasarım çalışmaları bu gruba girer.

Dil Sanatları

Edebiyat ve yazı türlerini kapsayan sanatlardır. Roman, hikâye, şiir, deneme, tiyatro metni, film senaryosu vb.

Ses Sanatları

Müzik ve müziğin bütün türlerini kapsayan sanatlardır. Halk müzikleri, klâsik müzikler vb.

Eylem Sanatları

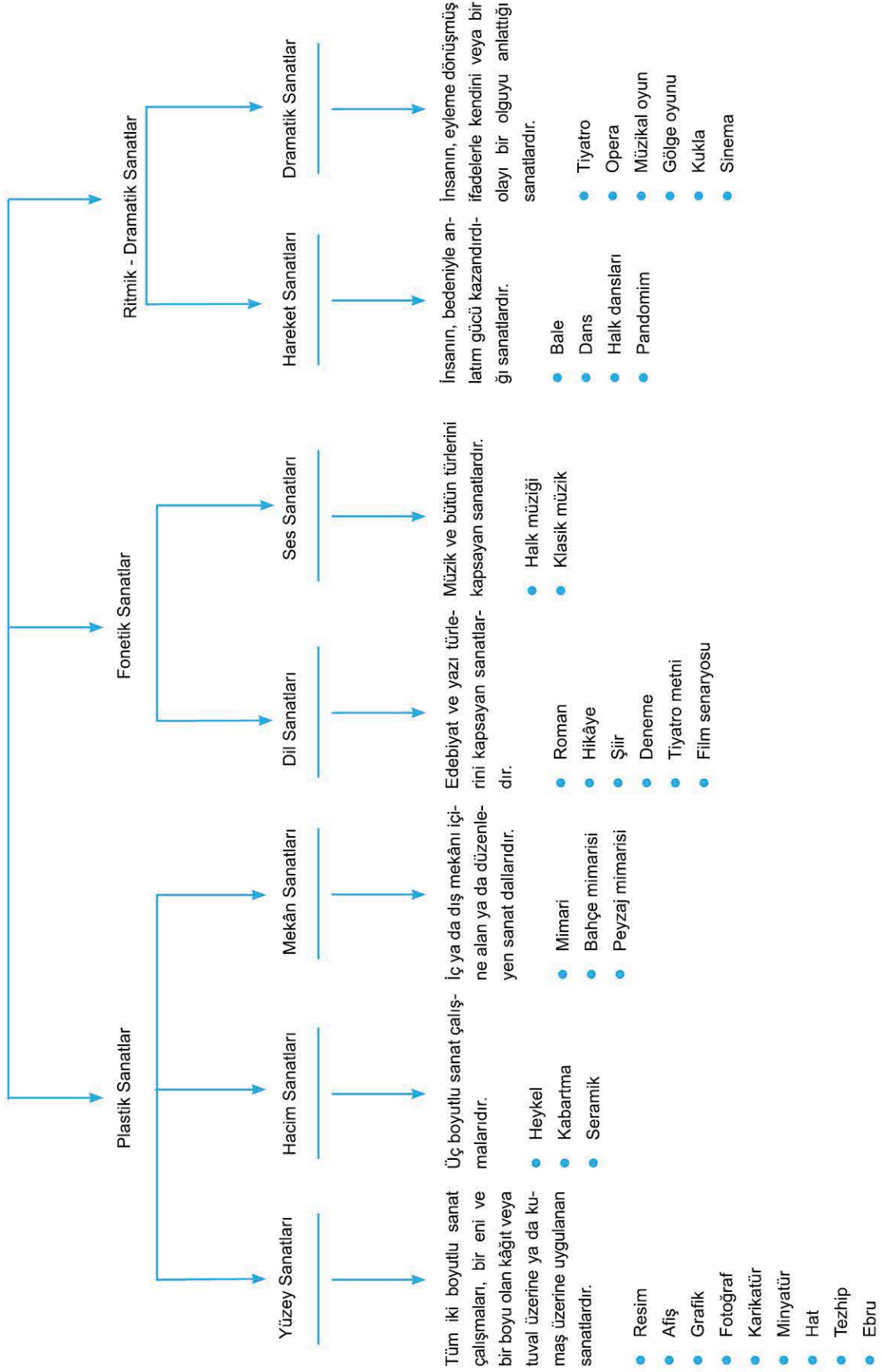
İnsan bedeniyile anlatım gücü kazanan sanatlardır. Bale, dans türleri, halk dansları, pandomim vb.

Dramatik Sanatlar

İnsanın bir eylemle kendini veya bir olayı, bir olguyu anlattığı sanatlardır. Tiyatro, opera, müzikal oyun, kukla gibi sahne sanatlarıyla sinema, gölge oyunu gibi türler bu grupta toplanabilir.

Yukarıdaki bilgiler dikkatli incelendiğinde geleneksel sınıflandırmadaki fonetik sanatların, dil sanatları ve ses sanatları olmak üzere ikiye ayrıldığı görülür. Çağdaş sınıflandırmada ise edebiyatın güzel sanatlardaki yeri dil sanatları kategorisinde yer aldığı görülecektir.

Sanat Eserlerinin Çağdaş Sınıflandırılması

Bilim

Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgiye bilim denir.

Bilimin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

1. **Evrenseldir.**
2. **Nesneldir.**
3. **Akıl ve mantık ilkelerini kullanır.**
4. **Kuşkucu ve eleştireldir.**
5. **Kendini yenileme özelliğine sahiptir:** Bilimsel doğrular, değişkendir. Bilimdeki doğru, aksi kanıtlanmadıkça doğrudur. Bilimin doğruları ya değişir ya doğrulara yeni bilgiler eklenir.
6. **Yinelenebilir:** Bilimsel eylem kesinliği sağlamlaştırmak için yinelenir.
7. **Olgusaldır:** Doğadaki gözlem ve deney sonucunda ortaya çıkan olgular bilime yön verir.
8. **Tümevarım yöntemi kullanır:** Bilim, parçaları birleştirerek bütünü kapsayan bir sonuca ulaşır. Yasa ve genellemeye çalışır.

Bilimle uğraşan insan

Edebiyatın Bilimlerle Olan İlişkisi

Edebiyat, ürünlerini ortaya koyarken ve bu ürünleri incelerken çeşitli bilim dallarıyla ilişki kurar.

Edebiyat ile Tarih Arasındaki İlişki

- İç içe girmiş olan bu ilişkiyi üç yönde inceleyebiliriz.
- Her edebî metin, içinde olduğu tarihî bir dönem vardır ve edebî metinlerin hepsinde bu tarihî dönemlerin izlerini görmek mümkündür.
- Edebî metinlerin temasını tarihî dönemler etkiler.
- Edebî metinler, dönemi hakkında bilgi verir. Göktürk Kitabeleri'ni bu duruma örnek olarak gösterebiliriz.
- İnsanlığın toplumsal, kültürel, ekonomik gelişmesini belgelere dayanarak anlatan bilim dalına "tarih" denir.
- İnsanı ilgilendiren her şey, tarihin içindedir.
- Edebiyat tarihi araştırmalarının temeli olan edebî eserin konusu da insandır.
- Tarih ve edebiyat tarihinin ortak noktası ise insanla ilgili gerçekleri vermeye çalışmasıdır.

- Edebiyat tarihçisi ve tarihçi "geçmiş" üzerinde çalışır. Ama aynı yöntemi kullanmakla birlikte, uygulamada birbirlerinden ayrılır.
- Tarihçinin üzerinde çalıştığı geçmiş, artık devrini tamamlamış, tarihin malı olmuştur. Edebiyat tarihçisinin konusu olan geçmiş ise sanat eserleriyle varlığını sürdürmektedir.
- Tarihçi, kişiler üzerinde olaylarla ilgisi oranında dururken edebiyat tarihçisi, sanat eserlerini oluşturan belirli kişiler üzerinde durur.
- Edebiyat tarihçisi, sanatçının özelliklerini ve onun incelediği çağın dilini, zevkini, edebî karakterini inceler.
- Tarihçi, incelediği eserlerdeki kişisel görüşleri bir yana bırakmak zorundayken, edebiyat tarihçisi bu bölümleri değerlendirerek yazarı eserinden hareketle tanımaya çalışır.
- Tarihin incelediği olay bitmişken, tarihe geçmişken edebiyat tarihinin konusu olan edebî eser canlıdır.

Edebiyat ve Tarih

Edebiyat ile Coğrafya Arasındaki İlişki

- Olaylar, bir mekânda ortaya çıkar ve o mekânın izlerini taşır. Böylece, coğrafya edebiyat üzerinde etkili olur.

Edebiyat ve Coğrafya

Edebiyat ile Sosyoloji Arasındaki İlişki

- Edebiyatın konusu insandır ve insan toplum içinde yaşayan bir varlıktır.
- Edebî metinler, insanı, insanın diğer insanlarla ilişkilerini işler.
- Sosyoloji ise toplum bilimidir. Bu yönüyle her iki bilimin konusu ortaktır.

Edebiyat ile Psikoloji Arasındaki İlişki

- Edebî metinler yazarlar tarafından oluşturulur (Anonim olanlar hariç). Bu eserler, bire bir yazarların yaşantılarını, duygularını yansıtmaları da onlardan izler taşır.
- Edebî metinler yazarın psikolojisinden izler taşır.
- Edebî eserler, insanı her yönüyle aydınlatır.
- İnsanın ruh dünyasına ağırlık veren psikolojik eserler; romanlar, duygu ağırlıklı şiirler vb. dir.

Edebiyat ile Felsefe Arasındaki İlişki

- Bazı edebî metinlerin arka planında bazı düşünceler yatar.
- Toplumlara etkileyen bu düşünceler, felsefi metin yalınlığıyla değil, değiştirilip dönüştürülerek anlatılır.
- Sayfalarca süren bir edebî metnin arkasında bir cümlelik, bir iki kelimelik bir düşünce olabilir. Edebî metin, bu yönüyle felsefi metinlerden ayrılır.

Düşünen insan heykeli

Edebiyat ile Bilim - Teknik Arasındaki İlişki

- Bilim ve teknik; insan hayatını etkileyen, değiştiren, insan hayatına yön veren yenilikleri, gelişmeleri içerir.

- Değişen insan yaşamı, değişiklikleriyle edebî eserlerde yer alır.
- Bir toplumun bilim-teknikteki seviyesini, yazılan edebî metinlere bakarak tahmin edebiliriz.

Edebiyat ile Halk Bilimi İlişkisi

- Halk bilimine folklor da denir.
- Toplumun geleneklerini, göreneklerini, inançlarını, edebî ürünlerini inceleyen bilim dalına "halk bilimi" denir.
- Halk bilimi bir ülkede yaşayan halkın kültür ürünlerini, geleneklerini, törelerini, inançlarını, müziğini, oyunlarını, masallarını, efsanelerini, halk kimliğini inceler.
- Edebî metinlerde ise halk biliminin konusu olan bu öğelere dair ipuçları bulunur.
- Halk bilimi halkın ortak ürünlerini kapsar. Bunlar: masal, ninni, tekerleme, destan vb.

Edebiyat ve Halk

NOT

Türk halk biliminin ilk örneklerini Kaşgarlı Mahmut'un *Divânı Lügâtî't Türk* isimli eserinde görmek mümkündür.

Güzel sanatların bir kolu olan edebiyat; kültürden ayrı düşünülemez, bu bağlamda kültürle ilgili olan kavramları da anlatmanın faydalı olacağını düşündüğümüzden şimdi bu kavramlarla ilgili terimleri açıklamaya çalışacağız.

Kültür

- Bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği ve kuşaktan kuşağa aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin bütününe kültür (hars, ekin) denir.

Kültür genel olarak iki ögeden oluşur:

Manevi Kültür

Kısaca inançlar, değerler, semboller, normlar şeklinde tasnif edilebilir.

Maddi Kültür

İnsanların yaptıkları aletler, kullandıkları malzemeler (binalar, her türlü araç-gereç, giysiler vb.) maddi kültürü oluştururken diğerleri manevi kültürü oluşturur.

Kültürün Özellikleri

- Millîdir.
- Tarihîdir.
- Özgündür.
- Ahenkli bir bütündür.
- Canlı ve tabii bir varlıktır.
- Özü değiştirilemez.
- Milletin ortak malıdır.

Kültür Toplumsaldır.

Her nesil kendisinden önceki nesillerden öğrendiklerini miras gibi bir sonraki nesile aktarır. Bu yüzden sonraki nesiller, kültürü daha önceki kuşakların çaba ve tecrübelerinin bir ürünü olarak devralmaktadır. Burada unutulmaması gereken kültürü devralan kuşakların kültüre kendinden de bir şeyler katabileceğidir. Sonuç olarak kültür bir toplumsal üründür ve insanlar arası etkileşimden doğarak gelişir.

Kültür Öğrenilir.

Kültür öğrenme ile kazanılır ve sosyal kalıtım yoluyla nesilden nesile aktarılır.

Kültür Değişebilir.

Kültürün eski nesilden yeni nesile aktarılan bir miras olması onun değişmediği anlamına gelmez. Çünkü miras devralan yeni kuşak yaptığı yenilik ve değişimlerle kültürün zenginleşmesine yardım eder. Kültür değişir ama bu değişim uyum yoluyla gerçekleşir. Toplumsal şartlar ve ihtiyaçlar değiştikçe geleneksel çözüm yollarının sağladığı doyum düzeyi de azalır ve değişir. Değişen şartlar karşısında ortaya çıkan ihtiyaçları karşılayacak ve sorunları çözecek yeni yol ve yöntemler veya araçlar oluşturulur. Kültür, yeni ihtiyaçlar ve sorunlar karşısında insanların geliştirdikleri yeni fikirler ve icatlarla değişime uğrar.

Kültür Aktarılır ve Süreklidir.

Kültür öğrenilir, alışkanlık hâline getirilir ve sonuçta sosyal kalıtım yoluyla nesilden nesile aktarılır. Kültürün temel aktarma aracı dildir.

Kültür İhtiyaç Gidericidir.

Kültür çeşitli ihtiyaçları giderici bir özelliğe sahiptir. Kültür insanların hem fizyolojik hem de sosyal ihtiyaçlarını giderir.

Kültür Öğeleri Arasında Bir Ahenk Mevcuttur.

Her kültür kendi unsurlarıyla tutarlı ve dengeli bir bütünlük teşkil eder. Yani toplumlarda aile, hukuk, sanat, ekonomik hayat, örf, âdetler, ahlaki değer yargıları âdeta birbirini tamamlayan bir bütün hâlinde görülür.

Kültür Kurallar Sistemidir.

Kültür, toplumca benimsenen ideal kural ve davranışlardan oluşmaktadır. İnsanların toplum hâlinde yaşamalarını belirleyen yazılı ve yazılı olmayan kurallar kültürün bütünlüğünü ve devamlılığını sağlar.

Kültür Bütünleştiricidir.

Kültürün oluşturulan bütün öğeleri, uyumlu ve bütünleşmiş bir sistemi oluşturma özelliği taşır. Kültürel bütünleşme sağlanmadıkça toplumda sosyo-kültürel ve ekonomik alanlarda önemli uçurumlar oluşur.

Kültürü Oluşturan Unsurlar

Dil

Kültür unsurlarının başında gelir, kültüre ait bütün unsurları bünyesinde barındırır. Her millet yaşayışını dile yansıtır ve kültür öğeleri dil aracılığı ile yansıtılır.

Din

İnanışların milletlerin yaşamındaki etkisi açıktır. Bu sebeple din de kültürü oluşturan önemli unsurlardandır.

Gelenek - Görenek

Yazılı olmayan kanunlar, toplumun yaşayışı üzerinde etkilidir. İnsanların davranışlarını düzenler. Her toplum kendi gelenek-göreneklerine göre bir yaşam tarzı oluşturur. Bu da kültürün bir parçası olur.

Sanat

Bir milletin güzeli bulma ve yaratma çabası olarak (resim, heykel, müzik, edebiyat vb.) ortaya çıkar.

Dünya Görüşü

Bir milletin fertleri ortak bir tutum, zihniyet ve davranış bakımından ortak özellik gösterir. Bu ortak tutum ve davranışlar milletin ortak dünya görüşünü meydana getirir.

Tarih

Bir milletin ortak yaşanmışlıklarıdır. İnsanlar arasında kader birliğini temsil eder.

Türkiye'nin Kültür Haritası

ÜNİTE TESTİ

1. ÜNİTE: Güzel Sanatlar ve Edebiyat

1. Aşağıdakilerin hangisi bilim ile sanatın ortak özelliğidir?

- A) Evrensel olması
- B) Nesnel olması
- C) Kültür değişikliklerinin sonucu olması
- D) Gerçekleri yansıtması
- E) Değişmez kurallar ortaya koyması

2. Edebiyatın, konusu insan olan tüm bilimlerle ilişkisi vardır. Buna göre aşağıdaki bilim dallarından hangisinin edebiyatla ilişkisi en azdır?

- A) Tarih
- B) Tıp
- C) Sosyoloji
- D) Psikoloji
- E) Felsefe

3. Bir yazar öyküsünde kahramanın içinde yaşadığı toplumun özelliklerinden söz ederken ----, onun psikolojik bunalımlarından söz ederken ----, onun düşüncelerinin derinliğinden söz ederken ---- yararlanır.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) psikolojiden - sosyolojiden - felsefeden
- B) felsefeden - sosyolojiden - psikolojiden
- C) sosyolojiden - psikolojiden - felsefeden
- D) felsefeden - psikolojiden - sosyolojiden
- E) sosyolojiden - felsefeden - psikolojiden

4. Aşağıdakilerden hangisi sanatın özelliklerinden değildir?

- A) Okuyucuda estetik haz uyandırması
- B) Hayranlık uyandırması
- C) Tek olması
- D) Maddi gelir sağlaması
- E) Özgün bir anlatımı benimsemesi

5. Aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Bilim, eleştirici bir tavra sahiptir.
- B) Bilim, tümevarım - tümdengelim yöntemini kullanır.
- C) Sanat duygularla, bilim gözlenebilir davranışla ilgilenir.
- D) Sanatta mantıktan ziyade estetik olan değerlidir.
- E) Bilim, sanata göre daha özeldir.

6. Aşağıdakilerin hangisi plastik sanatlar içinde yer almaz?

- A) Plastik cerrahi
- B) Mimari
- C) Resim
- D) Minyatür
- E) Heykel

7. Sanatta asıl olan doğuştan gelen yeteneklerdir. Oysa zanaat, öğrenmeyle olur. Zanaatkârda öğrendiklerini beceri ve deneyimleriyle geliştirir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi zanaatkâr olamaz?

- A) Kuyumcu
- B) Heykeltıraş
- C) Kunduracı
- D) Marangoz
- E) Elektrikçi

8. Aşağıdakilerin hangisi dramatik (ritmik) sanatların içinde yer alır?

- A) Resim
- B) Edebiyat
- C) Opera
- D) Müzik
- E) Hat

9. Aşağıda verilenlerden hangisi yanlıştır?

- A) Dil ve kültür birbirini tamlayıcı niteliktedir.
- B) Metnin edebî metinden farkı, nesnel oluşudur.
- C) Sinema, karma sanatlar grubu içinde gösterilir.
- D) Müzik, dramatik sanatların içinde gösterilir.
- E) Heykel, karma sanatlar grubunda yer almaz.

10. Aşağıdakilerden hangisi görsel sanatlardan değildir?

- A) Mimari
- B) Sinema
- C) Hat
- D) Resim
- E) Heykel

ÜNİTE 2

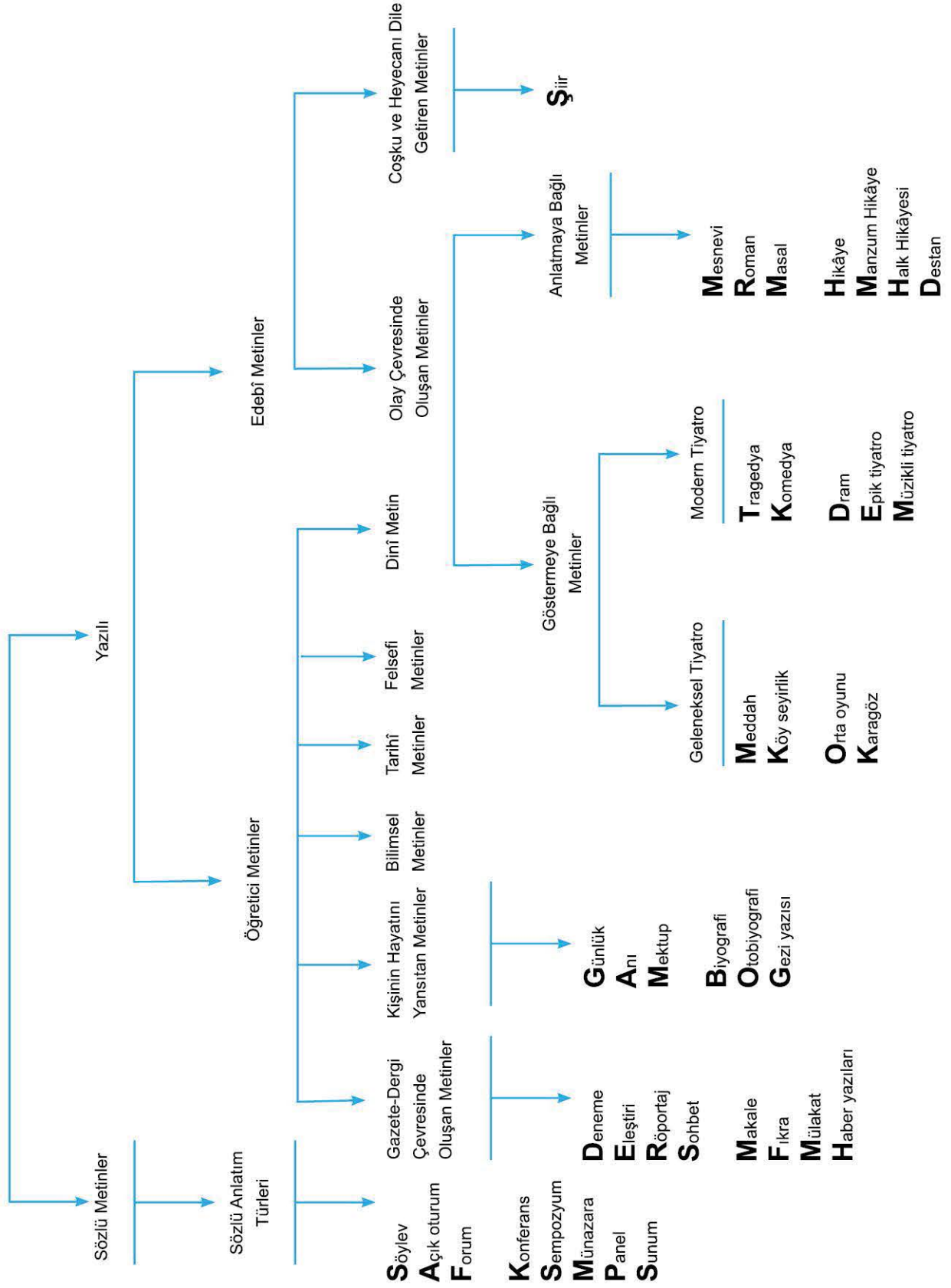
METİN TÜRLERİ

MİKRO KONULAR

2. Mikro Konu: Sözlü Anlatım Türleri
3. Mikro Konu: Gazete - Dergi Çevresinde Oluşan Metinler
4. Mikro Konu: Kişinin Hayatını Yansıtan Metinler
5. Mikro Konu: Göstermeye Bağlı Metinler
6. Mikro Konu: Anlatmaya Bağlı Metinler
7. Mikro Konu: Coşku ve Heyecanı Dile Getiren Metinler

Metinler

2. Mikro Konu:

SÖZLÜ ANLATIM TÜRLERİ

Söylev (Nutuk)

- Dinleyenleri coşturmak ve belli bir amaca yöneltmek; onlara bir duyguyu, bir düşüncüyü, bir isteği, bir ülküyü aşlamak; önemli açıklamalarda bulunmak için yapılan etkili, coşkulu konuşmalara **söylev (nutuk)** denir. Bu konuşmaları yapanlara hatip denir.
- Söylev (nutuk), aslında bir sözlü kompozisyon ürünüdür. Yalnız nutuk, yazıya geçmişse ve kitabî özelliği varsa aynı zamanda yazılı kompozisyon ürünü olarak da kabul görür.
- Türk edebiyatının en güçlü söylev (nutuk / hitabet) örneği Atatürk'ün büyük "Nutuk"udur.

NOT

Dünya edebiyatında söylev türünün ilk büyük ustası Latin edebiyatı sanatçısı olan Çiçero'dur. Edebiyatımızda söylev türünün ilk örnekleri Orhun Abideleri'dir.

Hatibin dört temel amacı vardır. Bunlar;

- Bir fikri veya bir meseleyi açık bir şekilde anlatmak,
- Dinleyiciler üzerinde iz bırakarak onları ikna etmek,
- Dinleyicileri harekete geçirmek,
- Dinleyicileri eğlendirmek

şeklinde sıralanabilir.

Nutuk Hazırlanırken Dikkat Edilecek Hususlar

- Nutku hazırlayan konuyu planlı bir şekilde hazırlamalıdır. Nutuk yazıya geçirmeli ve hatip, yazmış olduğu bu nutka önceden hazırlanmalıdır.
- Metne dayalı konuşma yapmak kolay değildir. Bu yüzden hatip, konuşma sırasında her zaman metne bağlı kalmayabilir.
- Nutkun giriş cümlesi toplumun dikkatini çekecek türden olmalıdır.
- Düşüncelerin planı iyi yapılmalı ve kullanılacak üslup iyi seçilmelidir.
- Gelişme bölümünde ise konu her türlü belgelerle açılır, örneklenir ve ispatlanmaya çalışılır. Dinleyicinin tansiyonunu yükseltecek fikirlerle, sorulu cevaplı cümlelerle sonuç bölümüne geçiş sağlanır.
- Sonuç bölümünde ise işlenen konunun önemi ve toplumdaki tesirleri kesin ve etkili bir dil ile anlatılır.

Açık Oturum

- Tartışma türüdür.
- Konusunda uzman kişilerin bir masa çevresinde toplanarak tartışmasına açık oturum denir.
- Açık oturumda tartışılacak konu, toplumun tümünü ya da bir bölümünü ilgilendirmelidir.
- Açık oturum; bir salonda izleyici önünde ya da televizyon ve radyoda dinleyici önünde yapılmaktadır.
- Açık oturumda izleyicilerin sorularını almak ve cevaplamak da mümkündür. Bu takdirde açık oturum, "forum"a dönüşmektedir.
- Açık oturum bir "başkan" tarafından yönetilir. Konunun ortaya atılması, giriş konuşmasının yapılması, soruların düzenli olarak sorulması vb. durumlar başkanın idaresinde yapılır.
- Başkan, açık oturumdan önce plan yapmak zorundadır. Ayrıca, başkan; tartışma sırasında meydana gelebilecek tatsız ve çirkin saldırıları da önlemelidir.
- Açık oturumda bir yarışma havası yoktur. Başkan, konuyu belirtir, konuşmacıları tanıtır. Ele alınan konu ile ilgili bilgileri verir.
- Diğer konuşmacılar da konuşmakta olanın sözlerini özenle dinleyip gerekli notu alır. Gerekirse, konuşmacının bazı görüşlerine katılmadıklarını nedenleri ile birlikte belirtirler.
- Oturuma katılacak kişilerin konularında iyi hazırlanmış olmaları, açık oturumun kalitesini artırır. Ayrıca, konuşmacıların diğer konuşmacılar ve izleyiciler karşısında saygılı olmaları da çok önemlidir.

Forum

- Tartışma türüdür.
- Bir başkanın yönetiminde, toplumu ilgilendiren bir konuda, farklı gruplardan oluşan dinleyicilerin söz sırası alarak konuşma kuralı içerisinde yaptıkları tartışmalara forum denir.
- Forum, panelin devamında yapılacaksa başkan, panelin süresini bir saat, forumun süresini de yarım saat olarak sınırlayabilir. Bu durumda panelden sonra forum yapılacağı konuşmaya başlanmadan duyurulmalıdır.
- Forum, toplu tartışmaların başlı başına bir çeşididir.
- Dinleyicilerin konu üzerinde daha aktif ve farklı bakış açılarıyla düşüncelerini sağlar.
- Foruma davet edilen uzmanların görüşlerine de müracât edilerek ortaya çıkabilecek yanlış anlaşımaların önüne geçilir.
- Esasen forumda amaç belli kararlara varmak değil, konuyu değişik anlayışlarla ortaya koymaktır.
- Forumda söz alan dinleyiciler, konuyla ilgisi olmayan özel sorunlarına değinmemelidir. Sorular kısa, açık ve net olmalı, tartışma saygı kuralları içerisinde, kırılcılıktan uzak, samimi bir hava içinde yapılmalıdır. Dinleyiciler, tartışmadan beklenen amaca yardımcı olmalıdır.
- Forumda alanında uzman kişiler tarafından tartışılan konular kaydedilip daha sonra yazıya aktarılabilir, bu tür forumlara dinleyicinin olmadığı forum denir.

Konferans

- Hazırlıklı ve planlı konuşma türlerindendir. Herhangi bir bilimsel alanda, topluluk karşısında yapılan konuşmalara konferans denir.
- Konferans verilmeden önce, biri konferansçıyı bütün özellikleriyle dinleyicilere tanıtmalıdır.
- Konuşmacı; dinleyenleri sıkacak ve bıktıracak söz ve tavırlardan uzak durmalıdır.
- Jest ve mimikler konunun anlamına uygun olarak yerinde ve uyumlu olmalıdır.

Konferans planı şöyle düzenlenebilir:

1. Hitap cümlesi
 2. Konunun sunuluşu
 3. Konferansın amacı
 4. Konunun açılması ve anlatılması
 5. Sonuç
 6. Sorular ve cevaplar
- Konferansı düzenleyenler; dinleyicilere konunun çerçevesini anlatmalıdır.
 - Zaman zaman canlı örnekler ve fıkralarla dinleyicilerin dikkati ve ilgisi uyanık tutulmalıdır.
 - Konferansta bir konunun bütün yönlerinin ve ayrıntılarının verilmesi imkânsızdır.
 - Konferansta anlatılanlar, kısaca özetlenmeli, amaç verilmeli ve konferans, dinleyicilere saygı ve iltifat eden sözlerle bitirilmelidir.
 - Sorulacak sorular da kısaca cevaplanmalıdır.

Konferans Çeşitleri

Kolokyum (Konuşu)

Belirli bir konuyu aydınlatmak amacıyla, bilim adamı ve araştırmacıların bir araya geldikleri ve konunun bir bilim adamı ya da ekip tarafından sunulduğu ve tartışıldığı toplantıdır.

Kurs

Belirli bir konuyu, bu konuda yetiştirecekleri öğretmek amacıyla yapılan etkinliklerdir.

Seminer

Belirli bir bilim dalındaki gelişmeleri, belli bir bilgi düzeyine sahip kimselere tanıtmak amacıyla düzenlenen ve konunun değişik bölümleri, bu bilim dalında otoritesi ve yeteneği kabul edilen kişiler tarafından açıklanan toplantılardır. Yüksek öğretim kurumlarında lisans / lisansüstü öğrenci ve öğretmenlerin katılımıyla yapılan seminerler, bu tanımın dışındadır. Bunlar yüksek öğretim kurumlarında, öğretim üyesinin yönetimi altında, öğrencilerin yaptıkları araştırmalarla ilgili rapor hazırlama, tartışma biçiminde yürütülen toplantılardır.

Sempozyum

- Belli bir konuyu aydınlatmak amacıyla, bilim adamı ve araştırmacıların bir araya geldikleri ve konuşmacıların konunun belirli bölümlerini sundukları, tartışmalı toplantılardır.
- Bildiri sahiplerine ayrılan zaman oldukça kısadır.
- On dakikalık bir sürede 1500 - 2000 kelime kullanma şansı vardır. Buna göre, hazırlanacak bildiri, dört sayfayı geçmemelidir. Cümleler, kolay anlaşılır biçimde düzenlenmelidir.
- Metni yazmadan önce ana başlıklar vurgulanmalıdır. Sunulabilecek yansı sayısı da 5 - 6 civarında olmalıdır.
- Konuşmalardan sonra konuşmacılar, birbirlerine konu ile ilgili sorular sorabilirler. Böylece Sempozyumdan "panel" e geçilir. Daha sonra da tartışmalara seyirciler de katılırsa panelden "forum"a geçilmiş olur.
- Konuşmaları kitap hâline getirilebilir.
- Sempozyum bir günü aşabilir.
- Sempozyuma dinleyici olarak katılanlar rastgelen değil bir bildiriyle çağrılan kişilerdir.
- Sempozyumdaki konuşmalar daha sonra kitap olarak basılabilir.

Bildiri

- Bildiri, konferans ile büyük ölçüde bir benzerlik gösterir. Bildiri, öncelikle bilimsel bir yazı türüdür. Oysa konferansta, bilimsellik yanında popüler bir hava söz konusudur.
- Son olarak, bildiride varılan sonuçlar ve ana noktalar özetlenerek ana düşünce vurgulanır.

Bildiri metni, şu bölümlerden oluşmalıdır:

Giriş

Neden bu konunun ele alındığı, çalışmanın diğer çalışmalar arasındaki yeri. (yarım sayfa)

Deney

Malzeme ve yöntemin tanıtımı. (bir sayfa)

Bulgular

Dinleyiciler tarafından beklenen yeni bilgi, belge ve önerilerin açıklanması ve tartışılması.

Konferans görseli

Münazara

- Herhangi bir konu üzerinde zıt düşüncelerin karşılıklı olarak savunulmasına "münazara" denir.
- Münazara için genellikle üçer ya da dörder kişilik iki grup kurulmalıdır.
- Münazaradaki gruplar en az iki en çok altı kişiden oluşur.
- Gruplardan birisi konuyu olumlu, diğeri ise olumsuz yönden (tez - antitez) ele alır.
- Münazara yapacak kişileri değerlendirecek bir "jüri" seçilir.
- Galibi, Jüri belirler.
- Konuya olumlu tezi savunan başlar.
- Bu tartışma yönteminde amaç doğruyu savunmaktan ziyade tartışmada baskın taraf olmaktır.
- Konuşmacılara, araştırma için süre verilmelidir.
- Gruptaki her kişi savundukları konunun değişik alt konuları hakkında konuşmak zorundadır.
- Birden fazla kişi, aynı alt konuyu savunamaz.
- Münazarada yazılı metne bakarak okuma olmaz.
- Konuşmacılara eşit zaman dilimleri verilmelidir. Bu zaman, genellikle 5-15 dakikadır.
- Konuşmacıların tutarsız bir düşüncesi, yanlış yerde yapılmış bir mimik hareketi izleyicilerde tepkiye neden olmamalıdır. İzleyiciler savunulan düşüncenin doğruluğunu ya da yanlışlığını onaylayacak davranışlardan uzak durmalıdır. Ancak, böylece jürinin doğru ve tarafsız değerlendirmesi mümkün olur.

Jürinin değerlendirmede dikkat edeceği özellikler:

- Türkçeyi kullanma gücü. (Diksiyon, vurgu, tonlama, kelime hazinesi, cümle kurma vb.)
- El, kol ve yüz hareketlerini yerinde kullanma.
- Savunmada inandırıcı olma. (Belgeler, istatistikî bilgiler, resimler, gazete ve dergi haberleri, güncel olaylarla örnekleme vb.)
- Konuşmacıların fiziki özellikleri. (Temiz ve düzenli kıyafet, saç, sakal tıraşı vb.)

Panel

- Bir konuşmacı grubunun dinleyiciler önünde, genellikle bilimsel, sosyal ya da siyasî bir konuyu tartışma türüdür.
- Panelde bir başkan bulunur. Panelde en az üç, en çok altı konuşmacı bulunur.
- Dinleyici önünde yapılan tartışma türüdür.
- Panel tartışması sonunda dinleyiciler, konuşmacılara konuyla ilgili çeşitli sorular sorabilirler. O zaman panel **forum**a dönüşür.
- Bir konuyu tartışmaktan ziyade samimi bir sohbet havasında bilgi alışverişi yapmak esastır.

Sunum

- Bilgileri yenileyen, pekiştiren, hatırlatan, önemli noktaları öne çıkaran; bir çalışma sonucunu açıklayan; laboratuvar araştırmalarını sunan, anket sonuçlarını ifade eden; önemli olay ve olguları dile getirmek üzere yapılan konuşmalara sunum denir.
- **Sunumda amaç;** bilgileri yenileme, araştırma ve anket sonuçlarını değerlendirmektir.
- Sunumda eldeki teknik imkânlardan da yararlanılır.

Sunumdan Önce Yapılması Gerekenler

- Öncelikle konu seçilmelidir.
- Sunum hazırlanırken farklı kaynaklardan yararlanılmalıdır.
- Sunum yeri önceden görülmeli ve prova yapılmalıdır.

Sunum Sırasında Yapılması Gerekenler

- Sunumu yapacak kişi, kendini kısaca tanıtmalı.
- Tüm bilgiler değil sadece başlıklar aktarılmalıdır.
- Sunuma kimler gelecek? Bilgi düzeyleri nedir? Sunum dozajı bu parametrelere göre ayarlanmalı.
- Sunum, 15 - 20 dakika (en ideal süredir.) olarak ayarlanmalı.
- Detaylı bir konu anlatımında 45 dakika aşılmamalı.
- Ciddi, ağırbaşlı, temiz ve derli toplu olunmalı.
- Sunum yapacak kişi konuşma anında ses tonuna, jest ve mimiklerine, sahneyi veya kürsüyü rahat kullanmaya özen göstermelidir.
- Konuşmacı kelimeleri doğru telaffuz etmelidir.
- Sunumda, bilgisayar, cd gibi teknolojik araçlardan faydalanabiliriz.

Sunum Sonrasında Yapılması Gerekenler

- Sunum yapan konuşmacı sunumdan sonra dinleyicilerin soru sormalarına müsaade etmelidir.
- Konuşmacı sorulan sorulara tartışmaya girmeden doyurucu, açık ve net cevaplar vermelidir.

Sunum görseli

3. Mikro Konu:

GAZETE - DERGİ ÇEVRESİNDE OLUŞAN METİNLER

Deneme

Yazarın herhangi bir konuda kendi kendisi ile konuşuyormuş gibi yazdığı, kesin hükümlere varmadan samimi bir üslupla oluşturduğu yazılara deneme denir.

- Asla bir şey kanıtlama iddiası yoktur.
- Temel anlamda insan doğallığına dayanan eserlerdir.
- Eskiden denemeye "musahabe" ismi verilmişti.
- Denemeler toplumsal konulardan daha çok kişisel konulara, soyut dünyalara ve iç hesaplaşmalara daha yakındır. Bu yönüyle fıkra türünden ayrılır.
- Fıkralar toplumsal konulara kişisel yaklaşımlar getirirken deneme iç dünyanın samimi itirafı gibidir.
- Deneme her konuda yazılabilir.
- Öğretici ve düşünsel yanı da vardır.
- Makale gibi düşünsel planla yazılır. Fakat makaleden kısa yazılardır.
- Yazar bilimselden çok kişisel görüşü denemede açıklar, yazarın okuyucuyu kendisi gibi düşündürme kaygısı yoktur.
- Deneme, derin düşünceden çok, kişinin kendi dışındaki nesnelerle herhangi bir konuda gerçek ya da hayali olarak girdiği diyalogun ürünüdür.
- Deneme; dilinde çeşitli bilim, felsefe ve sanat dallarına ait terimlere yer vermez. Denemede halk dili kullanılır.
- Denemede bilimsel yazılardaki kuruluk ve şematiklik bulunmaz.
- Düşünce şiirsel, akıcı, samimi bir üslupla sunulur.
- Deneme, Avrupa edebiyatında Fransız Montaigne ile başladı.
- Türk edebiyatında ise Tanzimat sonrasında özellikle de Servetî'nin Dönemi'nde karşımıza çıkar.
- Deneme, asıl gelişimini Cumhuriyet Dönemi'nde gerçekleştirir.

NOT

Deneme türünde dünya edebiyatında Montaigne bu türün babası sayılır. Bizim edebiyatımızda deneme türünde ilk eser: Ahmet Haşim'in yazdığı *Gurebahane-i Laklakan* ve *Bize Göre* dir.

Türk Edebiyatında İlk Deneme Kitapları

- Ahmet Haşim:** *Bize Göre, Gurebahane-i Laklakan*
Refik Halit Karay: *Bir Avuç Saçma, Bir İçim Su, İlk Adım, Üç Nesil, Üç Hayat, Makyajlı Kadın, Tanrıya Şikâyet*
Falih Rıfkı Atay: *Eski Saat, Niçin Kurtulmak, Çile, İnanc, Pazar Konuşmaları, Kurtuluş, Bayrak*
Mahmut Sadık: *Takvimden Yapraklar*

Eleştiri

- Eleştiri, temeli düşünce olan bir yazı türüdür.
- Eleştiride konu sınırlaması yoktur. Her şey eleştirinin konusu olabilir.
- Eleştiri; edebiyat, sanat veya düşünce yazılarının içeriğiyle bu içeriğin işlenişini, değerli ve değersiz yönlerini ortaya koyan bir yazı çeşididir.
- Eleştirmenin görevi güzellik yaratmak değil, aksine daha önceden yaratılmış güzelliği yargılamak ve onu okurlara tanıtmaktır.
- Eleştiriler; okura dönük eleştiri, topluma dönük eleştiri, sanatçıya dönük eleştiri, yapıta dönük eleştiri olmak üzere kendi içinde bölümlere ayrılır.
- Hedeflenen öğeyi doğru ve yanlış yönleriyle tanıtmayı amaçlayabileceği gibi, bu öğenin doğru tanıtılmasını sağlamayı ve bir değerlendirmeyi de hedef alabilir.
- Eleştiri, düşünsel planla yazılır.
- Eleştiride konu, yazının sonuna dek değerlendirilmesi yapılan esere bağlı kalmalıdır. Eser ile ilgili, değerli ve değersiz diye gösterilen yargılar, eserden alınacak örneklerle dayandırılmalıdır.
- Eleştirmen, öznel değerlendirmelerden kaçınmalıdır.
- Eleştirmen, uzman olduğu alanda yazabilir.
- Türk edebiyatında eleştirinin ilk örneklerine divan edebiyatında şura tezekerelerinde rastlanır.

NOT

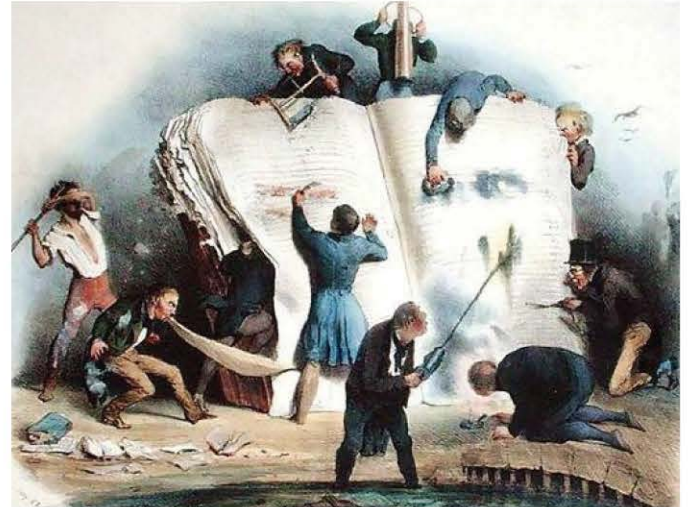
Tanzimat Dönemi'nde Tasvir-i Efkâr'da çıkan Namık Kemal'in *Lisan-ı Osmanî'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazatı Şamildir*. edebiyatımızdaki Batılı anlamda ilk eleştiri yazısıdır. Batılı anlamda edebiyatımızdaki ilk eleştiri örneği olan eser ise Namık Kemal'in *Tahrib-i Harabâ*'dır.

Eleştiri türünde eser vermiş bazı önemli sanatçılar:

Mehmet Kaplan, Nurullah Ataç, Cemil Meriç ve Hüseyin Cahit Yalçın

Dünya edebiyatına eser vermiş bazı önemli sanatçılar:

Boielau, A. France

Eleştiri görseli

Röportaj

Yazarın okuyucularına bir konuyu inandırmak için kişi, eşya, eser ya da bir yerle ilgili olarak yaptığı incelemeleri, fotoğraflarla süsleyerek, kendi görüşlerini de katarak yazdığı gazete ve dergi yazılarına **röportaj** denir.

Röportaj Türünün Belirleyici Özellikleri

- Düşünsel planla yazılır.
- İşlenen konu; toplumsal, sanatsal olay ya da olgu olmalıdır.
- Yazar anlattıklarının doğruluğunu; konuşma, bilgi toplama ve fotoğraflarla desteklemeli, anlattıklarını bir mantık çerçevesine oturtabilmelidir. Her anlattığı, önceki anlattıklarıyla çelişmemelidir.
- Röportaj yazarı; açıklayıcı anlatım, öyküleyici anlatım, betimleyici anlatım ve tartışmacı anlatım gibi bütün anlatım yollarından yararlanır.
- Okuyucuya konunun önemini kavratmak için örnekleme, karşılaştırma, tanık gösterme gibi nesnel verilerden de yararlanmalıdır.
- Röportaj yazıları zamanla tarihsel belge olabilir.
- Fotoğraf ya da belge kullanılabilir.
- Röportaj, başlangıçta "sorular" ve "yanıtlar"dan oluşan "mülakat"tan farklı değildir.
- Röportaj, gerçekleri, öznel yaşantılarla harmanlar. Röportajlar genellikle birinci tekil şahsın ağzından yazılır.

Basınımda Röportaj Türünde Başlıca Yapıtlar Veren Gazeteci ve Edebiyatçılar:

Ruşen Eşref Ünaydın, Hikmet Feridun Es, Abdi İpekçi, Nurullah Berk, Fikret Otyam, Necmi Onur, Dursun Akçam, Yaşar Kemal, Hikmet Çetinkaya

NOT

Ziya Paşa'nın *Rüya* isimli eseri edebiyatımızdaki ilk röportaj ve mülakat örneğidir. Mülakat sınırları içerisinde Ruşen Eşref Ünaydın'ın kaleme aldığı *Diyorlar ki* eseri ile *Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal'le Mülakat* eseri röportajın önemli örnekleri arasında yer alır.

Sohbet (Söyleşi)

- Bir yazarın, kişisel görüş ve düşüncelerini fazla derinleştirmeden, okuyucusuyla konuşuyormuş gibi içten bir hava içinde yazdığı yazılara sohbet denir.
- İyi bildiği ve herkesin ilgilendiği bir konuda çoğu kişi söyleşi yazabilir. Bunun için bir konuda, ne söyleyeceğini bilmenin yanı sıra, nasıl söyleyeceğini bilmek gerekir. Söylenecekler, küçük şakalarla daha çekici duruma getirilebilir.

- Sohbetlerde yalın, içten, samimi ve senli benli bir dil kullanmak esastır.
- Herkesi ilgilendiren konular seçilir.
- Düşünsel planla yazılır.
- Cümleler çoğu zaman konuşmadaki gibi devriktir.
- Yazar, soru - cevap yöntemiyle sohbet hissi verir.
- İçtenlik, samimiyet, doğallık sohbetin temel özelliğidir.
- Anlatılanlar mantık çerçevesinden ayrılmadan günlük konuşma havasıyla ele alınmalıdır.
- Kolay okunabilir bir üslup seçilmelidir.

Sohbet Türünün Türk Edebiyatındaki Önemli Temsilcileri:

Ahmet Rasim - Ramazan Sohbetleri, Suut Kemal Yetkin - Edebiyat Söyleşileri, Şevket Rado - Eşref Saat, Melih Cevdet Anday - Dilimiz Üzerine Söyleşiler, Nurullah Ataç - Karalama Defteri

Haber Yazıları

Toplumda veya tabiatda meydana gelen çeşitli olay, durum ve görünümle ilgili bilgi ve duyurulara "haber"; bu haberlerin halka duyurulması amacıyla hazırlanan yazılara da "haber yazısı" denir.

- Haber yazılarının günlük ve önemli olması gerekir.
- Kolay anlaşılır; akıcı, açık ve duru olmalıdır.
- Haber yazıları toplumun büyük bir kısmını ilgilendirmelidir.
- Yazan kişi anlattıkları karşısında tarafsız kalmalı, yorumdan kaçınmalıdır.
- Yanlış anlaşılmalara yer verecek cümlelerden uzak durmalıdır.
- Anlatılanlar ilgi çekici olmalıdır.

Basın ve yayın organlarına haber toplayan, bildiren veya yazan kişiye muhabir; muhabir tarafından yazılan haber metinlerine haber yazısı; gazetelerin ilk sayfasına iri puntolarla atılan başlığa manşet; gazetelerin ilk sayfasındaki logonun üzerinde kullanılan başlığa sürmanşet; çarpıcı, dikkat çeken, heyecan yaratan etkileyici haberlere sansasyonel haber; şişirme ve yalan haberlere asparagas; bir haberin yanlışlığını ortaya koymak için yazılan yazılara tekzip; haber metninden biraz daha büyük harfli puntolarla dizilen, haber içindeki özellikleri vurgulamak, ana ayrıntıları başlık kompozisyonu içerisinde sergilemek için kullanılan genellikle sıralamada başlıktan sonra yer alan haber ayrıntısına spot (özel haber kesiti); gazetelerin baskı sayısına ise tiraj adı verilir.

Haber kaynaklarını da şöyle açıklayabiliriz: En etkili kişilerden öğrenilen haberlere resmî haber; halk arasındaki olayların halk tarafından muhabirlere bildirilmesiyle elde edilen haberlere özel haber; dünya olaylarını toplayıp her yana bildiren kurumların verdikleri haberlere ajans haberleri denir.

Fıkra (Köşe Yazısı)

- Bir yazarın herhangi bir konu veya günlük olaylar hakkındaki görüşlerini, düşüncelerini ayrıntılara inmeden anlattığı gazete ve dergilerde yayımlanan kısa fikir yazılarına fıkra denir. Bu tür yazıların diğer adı da "köşe yazısı"dır.

NOT

Köşe yazısı denilen fıkraları; kısa hikâye niteliğindeki, nükteli, mizah ögesi taşıyan fıkralarla karıştırmayınız. Bu tür fıkralarda dinleyeni güldürmek, eğlendirmek ön plandadır. Oysa köşe yazılarında okuyucuyu düşündürmek, güncel bir sorunu dile getirmek esastır. Edebiyatımızda fıkra yazan ilk kişi Ahmet Rasim'dir. Bunun dışında Falih Rıfkı Atay, Peyami Safa, Burhan Felek en tanınmış fıkra yazarlarıdır.

- Yazılı kompozisyon türü olarak fıkra; düşünsel ağırlıklı, günlük, kısa yazılardır. Siyasî ve toplumsal olaylar ele alınırken belge-ler, kanıtlara, aşırı ayrıntılara yer verilmez.
- Fıkra yazarı geniş kitlelere seslendiği için dili kolay anlaşılır olmalıdır. Her konuda fıkra yazılabilir.
- Günlük olaylar ve düşüncelerle ilgili konular işlenir.
- Konular tarafsız bir şekilde ele alınır.
- Düşünce ön planda olmalıdır.
- Konular çok değişik açılardan ele alınmadan, ayrıntılara inilmeden işlenir.
- Okuyucuyu inandırma zorunluluğu yoktur.
- Yazılanlar okuyucunun ilgisini çekmelidir.
- Nükteli fıkralardan, kıssalardan, vecize ve atasözlerinden faydalanılır.
- Açık, sade ve akıcı bir dil kullanılır.

Fıkra ile Makalenin Farkı

- Makalelerde yazılanları ispatlama kaygısı vardır ancak fıkralarda yazılanları ispatlama kaygısı yoktur.
- Makalelerde ciddi, yapmacıksız, bilimsel bir anlatım vardır. Fıkralarda açık, sade ve anlaşılır bir dil vardır.
- Fıkralar güdübirlik yazı türüdür. Makalede ise böyle bir durum yoktur.

Makale

- Bir gerçeği açıklamak, bir konuda görüş ve düşünceler öne sürmek ya da bir tezi savunmak, desteklemek için yazılan yazılara makale denir.
- Makaleler; gazete makaleleri ve dergi makaleleri olmak üzere iki kısımda değerlendirilmektedir.
- Gazete makaleleri; konusunu sosyal, siyasî ve toplumsal sorunlar gibi günlük olaylardan alır.
- Gazete makalelerini konu hakkında bilgisi olan herkes yazabilir.
- Sade, akıcı, samimi bir dil kullanıldığı için fıkra türüne yakındır.
- Dergi makalelerinin konusu akademik konulardır. Uzmanlık gerektirir.
- Gazetelerin çoğunlukla ilk sayfasında yer alan ve o gazetenin genel fikrini temsil eden yazılara başmakale, bu yazıyı yazan kişiye de başyazar denir.
- Amaç bilgi ve fikirleri başkalarına açıklamak olduğu için ağırbaşlı, ciddi, kolay anlaşılır, yalın, pürüzsüz bir dil kullanılır.
- Öne sürülen düşünce ve tez nesnel bir nitelikte ele alınıp birtakım bilgi, belge ve araştırma verilerinden yararlanılarak kanıtlanır.
- Söz oyunlarına başvurulmaz, süslü anlatımdan uzak durulur. Düşünceler doğrudan aktarılır.
- Her türlü konuda makale yazılabilir.
- Öğretici fikir yazısı olduğu için daha çok açıklayıcı anlatım biçimi kullanılır.
- Gazete ve dergilerde yayımlanır.
- Batıda çok eski örnekleri bulunan bu tür bizde ilk örneklerini Tanzimat Dönemi'nde vermiştir.

NOT

Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi edebiyatımızdaki ilk makaledir. Bu tür bizde ancak Cumhuriyet Dönemi'nde çağdaş bir kimlik kazanmıştır.

Makale ile Sohbet Arasındaki Farklar

- Makale, konuyu derinlemesine inceler; sohbet, konuyu yüzeysel inceler.
- Makalelerde işlenen fikir savunularak ispatlanır. Sohbetlerde ise, ispat gayesi yoktur.
- Makalelerde daha ciddi ve sağlam ilim dili kullanıldığı hâlde, sohbetlerde samimi bir konuşma dili kullanılır.

Mülakat

- Herhangi bir sosyal konu ya da sorun üzerinde, uzman kişi ya da kişilerle yapılmış konuşmaları yansıtan yazı türüdür.
- İki kişi veya bir kişi ile bir grup arasında sözlü bilgi alışverişidir.
- Belirli bir amaç doğrultusunda yapılan yüz yüze görüşmedir. Bu bilgi alışverişi her zaman olmasa da genellikle planlanmıştır.
- Görüşmenin konusu ilgi çekici ve toplumsal açıdan önemli olmalıdır.
- Hangi alanda ya da konuda görüşme yapılacaksa, o alanın ya da konunun uzmanları seçilmelidir.
- Görüşme için, mümkün olduğunca birinci kaynak kişi ya da kişiler tercih edilmelidir.
- Görüşmeye katılacak kişi ya da kişilerle ön görüşme yapılmalıdır. Bu ön görüşmede, (telefon ya da mektupla da olabilir) görüşmeyi düzenleyen kişi, görüşme başında nazik bir ifadeyle konuya giriş yapmalıdır.
- Görüşmeyi düzenleyen kişi, görüşmenin sonunda da yine nazik ve kibar bir ifade kullanmalıdır.
- Görüşmeyi düzenleyen kişi, soracağı soruları önceden planlamalıdır. Konunun bütün boyutlarını yansıtacak şekilde sorularını özenle seçmelidir.
- Görüşmeye katılan kişi ya da kişilerin duygu ve düşünceleri olduğu gibi yazıya geçirilmelidir. Bu nedenle, görüşme teyp ya da video kasetine alınmalı; daha sonra kasetteki ifadeler yazıya çevrilmelidir.

Mülakat Yöntemleri ve Türleri

- Görüşmenin çeşidine göre görüşmenin yapısı, sorulacak sorular ve ölçülmek istenen nitelikler ve yetkinlikler farklılık gösterebilir.

Bundan dolayı altı farklı görüşme çeşidinden bahsedebiliriz:

1. Bire bir Görüşmeler
2. Panel Görüşmeler
3. Çalışma Arkadaşları Grubu
4. Sıralı Görüşmeler
5. Değerlendirme Merkezi
6. Telefon Görüşmeleri

Bire Bir Görüşmeler

- Aday ile tüm görüşmeler bire bir olarak yapılır.

Panel Görüşmeler

- Bu yöntem, ikiden fazla görüşmecinin veya yöneticinin, birlikte, tek bir aday ile yaptıkları görüşmelerdir.
- Genellikle çok sayıda elemanın farklı bölümlerde işe alınması planlandığında "toplu alımlar" tercih edilir ve özellikle bankacılık sektöründe sıklıkla kullanılır. Adayı zorlayıcı bir yöntemdir.

Çalışma Arkadaşları Grubu

- Bu yöntemde seçimin ağırlığı, seçilecek kişinin birlikte çalışacağı ekip üyelerindedir. Bir anlamda panel yöntemine dönüştüğü söylenebilir.

Sıralı Görüşmeler

- Burada mülakat yapan her kişi, söz konusu pozisyonun tek bir yönünü inceler - tecrübe, teknik bilgi, yönetim becerisi gibi.

Değerlendirme Merkezi

- Bu yöntemde panel görüşmelerin tersine, adayların sayısı üçten fazladır. Adaylara, çalışmak istedikleri alan ile ilgili veya genel yöneticilik yeteneklerini ortaya koyabilecekleri örnek olaylar verilir.
- Belirlenen süre içerisinde uzman değerlendiriciler olayı izlemekle yetinirler. Süre sonunda örnek olay tartışılır. Adayların bu süre içerisindeki tüm tutum ve davranışları değerlendirmede dikkate alınır. Adaylar, bunun yanı sıra bazı testlerden de geçirilebilir.

Telefon Görüşmeleri

- Telefon görüşmeleri iki şekilde kullanılabilir: Bunlardan ilki gazete ilanında verilen telefonlara adayların başvurması ve telefon eden adaylarla görevliler tarafından telefonda bir ön görüşme yapılmasıdır.
- İkinci bir alternatif ise başvuran adayların özgeçmişinde açık olmayan bazı konuları aydınlatmak amacı ile yüz yüze görüşmeden telefon ile yapılan görüşmedir.
- Telefon görüşmelerinin en büyük avantajı diğer yöntemlere göre daha hızlı olmasıdır. Telefon görüşmeleri ses tonu, dil hâkimiyeti, telaffuz gibi konularda önemli bilgiler verir, bu nedenle özellikle telefonda müşteri hizmeti veren birimler için yapılan eleman alımlarında tercih edilen bir yöntemdir.

Mülakat ile Röportaj Arasındaki Farklar

- Röportajda konu, mülakatta kişi ön plana çıkar.
- Röportaj yayımlanırken fotoğraf, belge ve resimlerle zenginleştirilir.
- Röportajda herhangi biriyle görüşme mecburiyeti yoktur.
- Mülakatta özel görüş ve duyguya yer verilmez ama röportajda özel görüş ve duyguya yer verilir.
- Mülakatta açık ve kısa bir anlatım tercih edilir, röportajda süslü bir dil tercih edebilir.
- Röportajda mülakat olabilir, bu yüzden röportaj mülakattan daha geniş ve kapsamlı bir türdür.
- Mülakat sadece soru ve cevaptan oluşur.
- Mülakat uzman kişilerle yapılır. Röportaj ise her kesimden insanla yapılır.
- Mülakatın okuyucu kitlesi sadece o konu hakkında bilgisi olan az bir kesimdir. Röportaj ise haber niteliği taşıdığı için toplumu ilgilendirir.
- Mülakatın amacı konuya açıklık getirmektir. Röportaj'ın amacı kişiyi tanıtmaktır.
- Mülakatta sadece mülakatı yapılan kişinin fotoğrafı vardır. Röportajda konu ile ilgili pek çok fotoğraf ve yazı eklenebilir.